دؤسرا حصّہ

جمع : حاصل والی

سلمیٰ کے پاس دہائی کی ۷ مالائیں اور ۷ کھلے موتی یعنی ۷۷ موتی ہیں۔

رؤحی کے پاس دہائی کی ۸ مالائیں اور ۵ کھلے موتی یعنی ۸۵ موتی ہیں۔

سلمیٰ 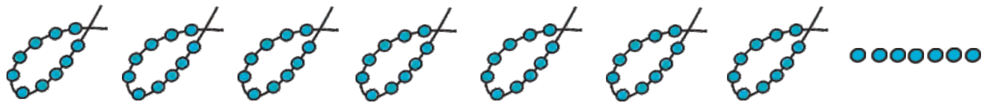

رؤحی 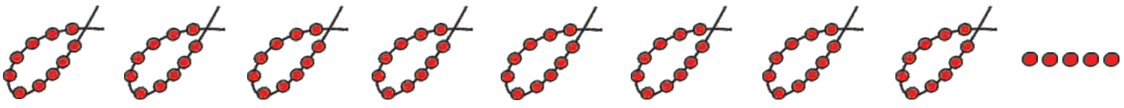

دونوں کے پاس کی مالائیں اور کھلے موتی اکٹھا کریں تو دہائی کی ۱۵ مالائیں ہوجائیں گی اور ۱۲ کھلے موتی ہوں گے۔

۱۰ اکائی کا مطلب ۱ دہائی اس لیے ۱۲ کھلے موتیوں میں سے ۱۰ موتیوں کی ایک مالا بنائی گئی تو ۲ کھلے موتی باقی رہے۔

اس لیے اب دونوں کے پاس مل کر ۱۶ دہائی مالائیں ہوگئیں۔

۱۰ دہائی مل کر ۱ سیکڑہ ہوتا ہے اس لیے انھوں نے ۱۰ دہائی مالائیں ایک دؤسرے کو جوڑا اور ایک سیکڑہ مالا بنائی۔

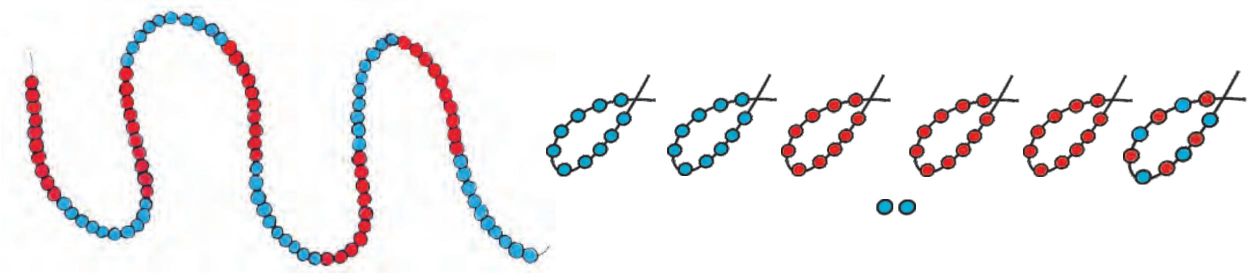

دونوں کے موتی اکٹھا کرنے پر ۱ سیکڑہ مالا بنی، ۶ دہائی مالائیں ہوئیں اور ۲ کھلے موتی باقی رہے۔

✦ خالی چوکونوں میں مناسب عدد لکھو۔

۱۲ دہائی یعنی ۱ سیکڑہ ۲ دہائی		۱ سیکڑہ ۲ دہائی	=	۱۲ دہائی
۱۵ دہائی یعنی ☐ سیکڑہ ☐ دہائی		۱ سیکڑہ ۴ دہائی	=	☐ دہائی
۱۷ دہائی یعنی ☐ سیکڑہ ☐ دہائی		۳ سیکڑہ ۲ دہائی	=	☐ دہائی
۱۸ دہائی یعنی ☐ سیکڑہ ☐ دہائی		۴ سیکڑہ ۳ دہائی	=	☐ دہائی
۲۱ دہائی یعنی ☐ سیکڑہ ☐ دہائی		۵ سیکڑہ ۹ دہائی	=	☐ دہائی

■ جمع حاصل والی

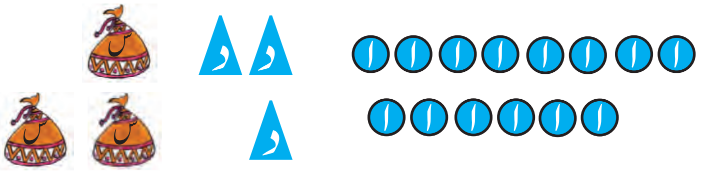

	۱ سیکڑہ	۲ دہائی	۸ اکائی
+	۲ سیکڑہ	۱ دہائی	۶ اکائی
	۳ سیکڑہ	۳ دہائی	۱۴ اکائی

→ ۱ دہائی ۴ اکائی

اکائیوں کی جمع کرنے پر ۱۴ اکائی آتا ہے۔ ۱۴ اکائی یعنی ۱ دہائی اور ۴ اکائی۔ یہ دہائی، دہائی کے خانے میں لے جائیں گے۔ اب جمع دیکھو۔

حاصل کا

	س	د	ا
		۱	
	۱	۲	۸
+	۲	۱	۶
	۳	۴	۱۴

اکائی کے خانے میں ۴ اکائی باقی رہے گا۔ اسے خط کے نیچے اکائی کے خانے میں لکھا۔ دہائی کے خانے میں پہلے ۲ اور ۱ اور نئے ۱ کو ملائیں تو ۴ دہائی ہوئے۔ اسے دہائی کے خانے میں خط کے نیچے لکھا۔ سیکڑے کے خانے میں ہندسوں کی جمع ۳ آئی، اسے سیکڑے کے خانے میں خط کے نیچے لکھا۔ دونوں عددوں کی جمع ۳ سیکڑہ ۴ دہائی ۴ اکائی یعنی ۳۴۴ ہے۔

✦

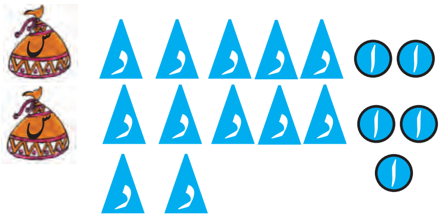

	سیکڑہ	دہائی	اکائی
	س ۱	د ۵	ا ۲
+	س ۱	د ۷	ا ۳
	س ۳	د ۱۲	ا ۵

سیکڑہ ۱

حاصل کے

	س	د	ا
	۱		
	۱	۵	۲
+	۱	۷	۳
	۳	۱۲	۵

۱۲ دہائی یعنی ۱ سیکڑہ ۲ دہائی۔ یہ نیا سیکڑہ، سیکڑے کے خانے میں لکھیں گے۔

یہ نیا سیکڑہ، سیکڑے کے خانے میں لے گئے تو دہائی کے خانے میں ۲ بچے۔ سیکڑے کی جمع کریں گے، پہلے ۲ سیکڑے اور ۱ نیا سیکڑہ مل کر ۳ سیکڑے ہوئے۔ جمع ہوئی ۳۲۵۔

✦ نیچے دی ہوئی جمع کی مثالوں کا مطالعہ کرو۔

	س	د	ا
	۲	۶	۷
+	۵	۳	۹

	س	د	ا
	۱	۱	
	۲	۶	۷
+	۵	۳	۹
		۱۰	۱۶

۶ اکائی ۱ دہائی ۰ دہائی ۱ سیکڑہ

حاصل کے

	س	د	ا
	۱	۱	
	۲	۶	۷
+	۵	۳	۹
	۸	۰	۶

جمع

■ مثالیں حل کرو۔

س	د	ا
۱	۳	۵
+ ۴	۷	۶

س	د	ا
۲	۴	۷
+ ۵	۱	۷

س	د	ا
۳	۴	۹
+ ۲	۱	۹

س	د	ا
۴	۶	۵
+ ۳	۳	۵

س	د	ا
۳	۵	۶
+	۶	۵

س	د	ا
۵	۴	۹
+	۱	۹

س	د	ا
۷	۴	۲
+	۲	۸

س	د	ا
۸	۵	۰
+	۶	۰

✦ ذیل کی مثالیں دیکھو۔

س	د	ا
۱	۱	
۲	۱	۷
+ ۱	۶	۵
+	۹	۴
۴	۷	۶

اب تین عددوں کی جمع کریں گے۔ طریقہ وہی ہے۔
اکائی سے شروع کریں گے۔ اکائیوں کی جمع ۱۶ ہوئی۔ ۱۶ اکائی یعنی ۱ دہائی ۶ اکائی۔
دہائی کے خانے میں اوپر ۱ لکھ کر اکائی کے خانے میں خط کے نیچے ۶ لکھیں گے۔ اکائی کے بعد دہائی کے ہندسوں کی جمع کریں گے۔ وہ ۱۷ آتی ہے۔ ۱۰ دہائی کا ۱ سیکڑہ ہوتا ہے۔ یہ نیا ۱ سیکڑہ، سیکڑے کے خانے میں اوپر لکھیں گے اور ۷ کا ہندسہ دہائی کے خانے میں خط کے نیچے لکھیں گے۔ آخر میں سیکڑے کے خانہ کے ہندسوں کی جمع کریں گے۔ سیکڑوں کی جمع ہے ۴ ، اسے سیکڑے کے خانے میں خط کے نیچے لکھیں گے۔ جمع ہوئی ۴۷۶ ۔

✦ مثالیں حل کرو۔

س	د	ا
۲	۵	۰
+ ۳	۴	۵
+	۲	۴

س	د	ا
۴	۷	۲
+ ۲	۰	۹
+ ۱	۴	۲

س	د	ا
۳	۹	۵
+	۶	۲
+	۸	۴

س	د	ا
۴	۳	۲
+	۹	۴
+		۵

✦ ذیل کی جمع کرو۔

✤
۱۷۲
+ ۳۹۴
+ ۲۳۸

✤
۵۰۰
+ ۲۸۰
+ ۱۲۰

✤
۶۴۳
+ ۵۷
+ ۶

✤
۴۳۷
+ ۱۲۳
+ ۲۴۵

✦ کھڑی ترتیب میں لکھ کر جمع کرو۔

✤ ۲۳۵ + ۱۴۶ ✤ ۳۴۶ + ۱۲۹ ✤ ۵۳۶ + ۲۳۶ + ۱۹ ✤ ۷۴۹ + ۱۲۸

س	د	ا

✤ ۲۷۵ + ۲۴۶ ✤ ۳۸۲ + ۱۹۹ ✤ ۴۵۵ + ۲۶۷ ✤ ۵۴۵ + ۱۶۵

س	د	ا

✤ ۲۷۰ + ۱۹۶ + ۵۸ ✤ ۳۷۰ + ۱۹۵ ✤ ۳۰۷ + ۲۴۵ ✤ ۱۶۲ + ۳۷۵

س	د	ا

✦ آڑی ترتیب میں جمع کرو۔ (حاصل کا ہو تو زبانی یاد رکھو۔)

✤ ۳۹۶ + ۴۵ ✤ ۵۷۵ + ۳۱ ✤ ۶۴۴ + ۳۰۸ ✤ ۶۴۷ + ۵۶

✤ ۷۴۲ + ۹ ✤ ۵۴۷ + ۸ ✤ ۶۰۹ + ۸ ✤ ۷۰۱ + ۹

✤ ۱۹۹ + ۱ ✤ ۲۹۹ + ۱ ✤ ۳۹۹ + ۱ ✤ ۴۹۹ + ۱

✤ ۵۹۹ + ۱ ✤ ۶۹۹ + ۱ ✤ ۷۹۹ + ۱ ✤ ۸۹۹ + ۱ ✤ ۹۹۹ + ۱

✦ ایسی جوڑیاں لکھو جن کی جمع ۱۰۰ آئے۔ ✦ ایسی جوڑیاں لکھو جن کی جمع ۱۲۰ آئے۔

✍ اساتذہ کے لیے: طلبہ میں جمع کرنے کی مہارت پیدا کرنے کے لیے بہت سی مثالیں دے کر مشق کروائی جائے۔

عبارتی مثالیں

✦ ذیل کی مثالیں حل کرو۔

✤ گاؤں صفائی مہم میں ۳۶۵ عورتوں اور ۲۷۶ مردوں نے حصّہ لیا۔
تو کل کتنے افراد نے حصّہ لیا؟
مہم میں کل ☐ افراد نے حصّہ لیا۔

	س	د	ا
عورتیں	٣	٦	٥
مرد +	٢	٧	٦

✤ زبیدہ بیگم نے اسکول لائبریری کو ۳۵۰ کتابیں، غلام احمد نے ۴۰۰ کتابیں اور شیخ نظام نے ۱۶۵ کتابیں عطیہ میں دیں تو کل کتنی کتابیں لائبریری کو عطیہ میں ملیں؟

✤ ٹیکڑی پر ۲۳۰ گل مہر کے، ۳۷۵ لیموں کے اور ۱۶۰ ساگ کے پودے لگائے گئے تو کل کتنے پودے لگائے گئے؟

✤ آلودگی کی جانچ کے مرکز میں ۱۹۳ دو پہیہ گاڑیوں کی اور ۲۹۷ چار پہیہ گاڑیوں کی آلودگی جانچ کی گئی، تو کل کتنی گاڑیوں کی آلودگی جانچ کی گئی؟

✦ دی ہوئی معلومات سے جمع کی عبارتی مثالیں بناؤ اور حل کرو۔

معلومات : درخت لگاؤ ریلی – ۳۴۵ لڑکے، ۲۷۵ لڑکیاں۔

مثال : درخت لگاؤ ریلی میں ۳۴۵ لڑکوں اور ۲۷۵ لڑکیوں نے حصّہ لیا تو کتنے بچّوں نے ریلی میں حصّہ لیا؟

درخت لگاؤ ریلی میں ☐ بچّوں نے حصّہ لیا۔

	س	د	ا
لڑکے	٣	٤	٥
لڑکیاں +	٢	٧	٥
کل بچّے			

✤ کہانیوں کی کتابیں ۵۰ ، نظموں کی کتابیں ۷۵۔

✤ ٹوکری میں آم ۳۵ ، امرود ۴۵۔

✤ فراک کی قیمت ۲۷۵ روپے، شرٹ کی قیمت ۳۹۹ روپے۔